

Tööohutus ja töötervishoid haridussektoris

Sissejuhatus

Haridusasutuses võivad esineda samad ohutegurid kui mis tahes teises töökohas. Samas jagatakse haridusvaldkonnas töökohta üliõpilaste või õpilastega. Need inimesed võivad olla haavatavad, nad on noored, kogenematud, turvalisus- ja terviseohtude suhtes sageli asjatundmatud. Neis endiski võib peituda oht.

Ohutuse ja tervishoiu juhtimine

Tööandjalt nõutakse töötajate ohutuse ja tervise nimel riskihindamist ja sammude astumist riskide ärahoidmiseks või kontrollimiseks¹. Selle protsessi saab jaotada reaks sammudeks:

- Kavanda riskihindamine töötajaskonnaga nõu pidades.
- Tuvasta ohud.
- Otsusta, kes, kuidas ja kus võib viga saada.
- Hinda riski taset, tee otsus sammude üle.
- Astu samme riski kõrvaldamiseks või vähendamiseks.
- Seira ja vaata need sammud üle.

Käesolev teabeleht kirjeldab mõningaid üldisi ohte ja riske haridusvaldkonna töökohas, tehes mõningaid preventsiionalaseid ettepanekuid, kuid sektori ulatust ja teabelehe lühidust arvesse võttes ei suuda see teabeleht kõiki ohte hõlmata. Selliseid tegevusi nagu kooliekskursioonid ja puhketegevus (näiteks sport) see teabeleht ei hõlma, kuid vajalikuks võib osutuda nende hõlmamine riskihindamisega².

Ohutu töökeskkond

Haridusasutus peaks olema ohutu ja tervislik töökoht ning õpikeskkond. Selle saavutamiseks peaks riskihindamine ette ütlema, kuidas töökeskkonda projekteerida, planeerida ja luua. Eriti ettevaatlik peaks olema siis, kui kooli territooriumil on esindatud haavatavad rühmad (näiteks väga noored), arvestada tuleks puuetega inimeste vajadustega.

Viis punkti, mida jälgida

- Majasisestes töötamiskohtades (klassiruumid, personali ruumid, köök) peaks olema sobilik ventilatsioon, valgustus, niiskus ja kubatuur, ruumid tuleks hoida puhtad.
- Kui sõidukid sisenevad territooriumile, siis liikumissuunad peaksid olema selged ning võimalusel jalakäijad eraldatud sõidukitest.
- Põrandapinnad peaksid olema hästi hooldatud ja puhtad, et vähendada libisemis- ja komistamisohu.
- Eriiist hoolt tuleks kanda kukkumiskaitse eest sellistes kohtades nagu rõdud ja trepišahtid.
- Läbipaistvad aknad ja ukseid tuleks selgelt tähistada ning teha need sobivast materjalist.

Libisemine ja komistamine

Libisemine ja komistamine on kõige harilikumad õnnetuse liigid. Haridusasutustes, kus suhteliselt väikeses ruumis võib liikuda palju noorukeid, on taoliste õnnetuste tekkimise risk muude töökohtade omast suurem. Libisemise ja komistamise põhjused tuleks lugeda riskihindamise osaks. Need saab jaotada mitmeks riskiteguriks³:

- keskkonnaga seonduv (näiteks põrandapind);
- reostus (näiteks põrandale loksunud vesi);
- organisatoorne (näiteks puhastamise süsteemi puudumine);
- jalatsid;
- inimtegurid (näiteks puudega töötajad).

Hooldus

Haridushoonete hoolduse ja remondiga võivad kaasneda lepingupooled väljastpoolt. Töötajate ja õpilaste ohutuse tagamiseks peaks kooli ja lepingupoole vahel valitsema selge suhtlemine. Lepingupooled peaksid olema teadlikud lisandunud tööriskidest haridusasutustes. Kooli personali tuleks juhendada, kuidas õpilasi töötsoonist eemal hoida.

Transpordiõnnetuste riski vähendamiseks peaks kauba kohaletoometamine olema ajastatud nii, et sõidukid ei viibiks töökohal ajal, mil õpilased sisenevad või lahkuvad territooriumilt.

Samuti tuleks arvestada taolise igapäevase hooldustööga nagu puhastuse ja pisiremondiga. Töötajaid ja õpilasi tuleks kaitsta mis tahes spetsiifiliste ohutegurite eest (näiteks mürgised puhastusvedelikud). Eriti tähtsaks võib osutuda ainete ja tööriistade ohutu hoidmine.

Tuleohutus ja tegevuse planeerimine hädaolukordade puhul

Igas haridusasutuses tuleks võtta asjakohaseid ettevaatusmeetmeid tulekahju puhuks, kontrollida regulaarselt evakuaatsiooniprotseduure, tähistada evakuaatsiooniteed viitadega, vaadata üle tulekustutid ja teised samalaadsed seadmed. Kooli töökodades ja mänguväljakutel juhtivate õnnetuste puhuks peaksid olema koostatud hädaolukorra protseduurid.

Tervishoid ja ohutus laborites ja töökodades

Laborid ja töökojad on kohad, kus õpilased puutuvad kõige tõenäolisemalt kokku ohtlikest ainetest ja masinatest tulenevate riskidega. Koolituse tase mõjutab suuresti ohu tüüpi ja riski taset, aga esineb ka mõningaid üldisi probleeme.

- Kindlasti tuleks välja panna kirjalikud juhendid ja rõhutada ohutusreegleid.
- Ohutusjuhiseid tuleks anda suuliselt ja teha need iga katse alguses teatavaks.

¹ Nõukogu direktiiv 89/391 12. juunist 1989 abinõude kasutuselevõtu kohta töötajate ohutuse ja tervishoiu täiustamiseks, mis on üle kantud kõigi liikmesriikide õigusaktidesse.

² Vt "Teabeleht nr 45 "Tööohutuse ja töötervishoiu juhtimine haridussektoris"

³ Education information sheet 2 – Preventing slip and trip incidents in the education sector. Health and Safety Executive, United Kingdom <http://www.hse.gov.uk/pubns/edis02.pdf>

- Õpetajad peaksid oma käitumisega määrama hea ohutuseeskju.
- Kogu aeg peab toimima piisav järelevalve.
- Igaüks, kes töötab mingi masinaga, peaks hästi tundma selle kasutamise- ja hooldusjuhendeid, tervishoiu- ja ohutusnõudeid.
- Kasutada tuleks sobivat isikukaitsevahendit ja tööriietust.
- Masinaid ja tööriistu peaks regulaarselt kontrollima ja hooldama.
- Ohtlike aineid, tööriistu ja seadmeid peaks hoidma ohutult, et vältida nende loata kasutamist.
- Labor või töökoda tuleks puhtana hoida, seadmeid hästi hooldada.
- Hädaolukorras tuleks võimaldada asjakohaste esmaabivahendite (näiteks avariidušid) kasutamist.

Asjakohaseks võib osutada Nõukogu direktiivile 94/33/EÜ 22. juunist 1994 tuginev siseriiklik õigustik noorte kaitse kohta töö, eriti töökogemuslike süsteemide puhul.

Luu-lihaskonna haigused

Käsitsi teisaldamine hõlmab raskuste liigutamist käe või keha jõul ning seda tuleks vältida. Haridussektoris eksisteerib suur vigastusrisk siis, kui tõstavad lapsed. Tööga seotud ülajäsemete haigused võivad tuleneda töökohtade ja tööjaamade viletsast ergonoomilisest kujundusest, näiteks pikaajalisest arvutitööst kooli kantseleis.

Euroopalik preventsoonilähenedamine⁴

- Välti luu-lihaskonna haiguste riske.
- Hinda luu-lihaskonna haiguste riske, mida ei ole võimalik ära hoida.
- Võitle luu-lihaskonna haiguste riskidega nende tekkeallikas.
 - Kohanda tööd inimesega.
 - Kohandu tehnilise progressiga.
 - Asenda ohtlikud asjad ohutute või vähemohtlikega.
 - Arenda sidusat kõikehõlmavat preventsoonipoliitikat.
 - Kollektiivsed preventsoonibiinõud on prioriteetsed individuaalsete kaitseabinõude ees.
 - Taga töötajate asjakohane juhendamine ja väljaõpe.

Stress

Tööga seotud stressi kogetakse siis, kui töökeskkonna nõudmised ületavad töötajate võime nendega toime tulla, neid kontrollida. See ei ole mingi haigus, kuid võib viia vaimse või kehalise põduruseni. Tööga seotud stress on organisatsioonilise probleemi sümptom, mitte inimese nõrkus. Aruanded osutavad, et üle veerand miljoni kõigist Euroopa Liidu töötajatest usuvad, et tööga seotud stress mõjutab nende tervist⁵. Suur töökoormus võib tööga seotud stressile kaasa aidata.

Stressi ärahoidmise seitse sammu

- Vastav riskianalüüs
- Põhjalik preventsooniaktiivide kavandamine
- Tööle ja töötajale suunatud abinõude kombineerimine

⁴ Põhineb direktiivil 89/391

⁵ Third European Survey on Working Conditions 2000. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Luxembourg, 2001

- Konkreetsest kontekstist sõltuvad lahendused
- Asjakohaste välisekspertide kasutamine
- Tõhus sotsiaaldialoog, partnerlus ja töötajate kaasamine
- Pidevad preventsooniaktiivid ja tippjuhtkonna toetus

Vägivald

Töövägivald on mis tahes vahejuhtum, kui inimest tööil mõnitatakse, ähvardatakse või rünnatakse ja mis seab ohtu tema turvalisuse, tervise, heaolu või töötegemise. See hõlmab solvanguid, ähvardusi, kehalist või psühholoogilist kallaletungi, mille panevad töötava inimese vastu toime inimesed väljastpoolt organisatsiooni. Vägivallal võib olla rassiline või seksuaalne mõõde. Haridussektori töötajad võivad end leida vägivalla ohvrina, kuna kallaletungijad näevad neis süsteemi "esindajaid".

Töötajate vägivallarisk on suurem, kui nende töö sisaldab:

- otsest õpilaste ja/või nende hooldajatega läbikäimist;
- hiliist või üksinda töötamist;
- majaväliste või koduviitide tegemist;
- töötamist erivajadustega õpilastega.

Kiusamine

Kiusamist saab määratleda kui korduvat mõistusevastast käitumist, mis on suunatud töötaja või töötajate rühma vastu ja tekitab riski tervisele ja ohutusele. Erinevalt vägivallast, mis tavaliselt lähtub väljastpoolt, leiab kiusamine aset kolleegide vahel. Kiusamise vastu on parem astuda nii kiusamisvastaste standardite ja väärtustega organisatsioonikultuuri loomisega kui ka psühhosotsiaalse töökeskkonna parandamisega. Näiteks ebaselge rolli- ja ülesannete määratluse vältimisega.

Lisateave

Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuuri koduleht asub aadressil <http://agency.osha.eu.int>.

Agentuuri hea ohutus- ja tervishoiutava alane materjal haridussektori kohta asub aadressil http://europe.osha.eu.int/good_practice/sector/education/.

Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Agentuuri teabelehed

Teabelehed kõigis ELi keeltes on tasuta allalaadimiseks kättesaadavad kodulehel <http://agency.osha.eu.int/publications/factsheets/>.

- Teabeleht nr 4 "Tööga seotud luu-lihaskonna haigused"
- Teabeleht nr 13 "Edukas õnnetuste ärahoidmise ohjamine"
- Teabeleht nr 14 "Tööga seotud libisemiste, komistamiste ja kukkumiste ärahoidmine"
- Teabeleht nr 22 "Tööstress"
- Teabeleht nr 24 "Töövägivald"
- Teabeleht nr 31 "Praktiline nõuanne töötajatele võitluses tööstressi ja selle põhjustega"
- Teabeleht nr 32 "Kuidas võidelda psühhosotsiaalsete probleemidega ja vähendada tööga seotud stressi"
- Teabeleht nr 45 "Tööohutuse ja töötervishoiu juhtimine haridussektoris"
- Teabeleht nr 47 "Personalivastase vägivalla ärahoidmine haridussektoris"